

Aleksander Sergejevič Puškin.

(Spisal Viktor Bučar.)

Kakor vsaka književnost, tako ima tudi ruska svoje dōbe gledé na narodno in državno življenje. S Puškinom se začenja najnovejša dōba ruske književnosti, ali tako imenovana dōba romantike. Nova romantika na Nemsškem, Angleškem in Francoskem je dovolj znana. Slovenela je na stari in novi zgodovini zapadnih narodov in odgovarjala splošnemu duhu časa po francoski prekuciji, katera se je — kakor je znano — lotila veliko vprašanj kulture in politike, a le malo jih rešila. Nezadovoljen s sedanostjo, utrujen z neuspešno filozofijo, se je povrnil vsak misleči človek rad nazaj k spominom srednjega veka, v katerem še ni bilo razbrzdanega modrovanja. Misliti na narodne povesti, pesmi, legende, vraže in bajke, viteze in plemenite gospe, in s temi starodavnimi spomini lajšati si tako grenko sedanost, to je bilo na zapadu isto, kakor misliti na srečna otroška leta. Na zapadu ni torej romantika podajala nič novega.

Na Ruskem pak je bilo drugače. V ruskem društvu in življenju ni bilo pogojev, ni bilo vzorov za pravo romantiko. Staro rusko življenje je bilo neznano, zakrito s temno meglo. Zato se je romantika na Ruskem pokazala kot nov nauk o umetnosti, kot nova estetika, katera je précej začetkoma zmêdla in razburila duhove.

Romantika na Ruskem ima to zaslugo, da je po vzgledu ptujih narodnih književnostij vzbudila pesnike za obdelavanje narodne ruske tvarine, katere se dotlej ni bil nihče dotaknil; tako

se je ustvarila narodna ruska književnost. Prvi na tej novi poti je bil genialni Puškin.

Aleksander Sergejevič Puškin se je rodil dne 26. vel. travna l. 1799. v Moskvi. Njegova mati je bila rojena Hannibal, izmed potomcev črnca Ibrahima (Abraham), kateri je bil kot sin abisinskega kneza v Carigradu ugrabljen in z drugimi otroki vred od ruskega poslanca poslan Petru Velikemu. Ta mu je pri krstu dal ime Hannibal. Hči mlajšega izmed treh Ibrahimovih

sinov, Nadežda Osipovna, se je omožila s Sergejem Lvovičem Puškinom, gardskim častnikom, kateri se je upokojen preselil iz Petrograda v Moskvo. Tukaj se je porodil naš pesnik. Afričanska kri njegovih prednikov je delovala tudi na njegovo vročo naravo, in po tem se morajo marsikatera njegova početja presojati, kakor naposled njegova žalostna smrt. Njegov oče je bil potomec stare plemenite rodbine. Romantična zgodovina njegovega rodú, okolica njegovega doma je močno vplivala na njegovo srce. Puškina so po tedanji navadi

A. S. Puškin.

aristokratskih rodbin odgijili ptuji ljudje francosko, stariši pa so ga popolnoma zanemarili. No, sreča je hotela, da mu je bila prva varihinja kmetica Arina Rodionovna; uprav ta ženska je rešila našega pesnika. Ta dobra, prosta duša mu je ob dolgih večerih pripovedovala najlepše ruske národne povesti, prepevala mu národne pesmi in ga tako seznanila z ruskim národnim blagom, z ruskim jezikom in vzbudila v njem za vselej zanimanje za domačo književnost.

V desetem letu je prebral deček Puškin že vso francosko knjižnico svojega očeta. Da je bilo v njej dosti nenravnih romanov, tedaj neizogibni Voltaire, Rousseau in enciklopedisti, umeva se samo ob sebi. Do devetega leta je bil dosti slabo razvit, nespreten, zabiti in skoro neobčuten: branje omenjenih knjig pa je razdražilo njegovo domišljijo, a delovalo tudi na njegov organizem.

Leta 1811. so ga dali v carskoselski (sedaj aleksandrovski) licej v Petrogradu, na obletnico ustanovljenja njegovega, to je na 19. dan vinotoka. Tej obletnici je posvetil pesnik pozneje nekoliko pesmic. Čeprav je imel za učitelje tedanje najboljše učenjake, kakor Galiča, Kunicyna, Košanskega, Kajdanova, vendar si ni pridobil v liceju nikake sistematične izobrazbenosti. Kakor drugi bolj nadarjeni dijaki, bil je primoran tudi on pečati se z drugimi nešolskimi rečmi. Učil se ni najbolje; a bil je marljiv že tedaj v pesnikovanju in v iskanju raznoternih čudnih dogodkov. Namestu šolskih nalog je prebiral dela francoske in domače književnosti in z drugimi pridno delal za licejske časopise. L. 1815. je čital na javni izkušnji vpricho Deržavina svoja „*Vospominanija v Carskom selě*“. V pesmih, spisanih v liceju, je hodil za Deržavinom, Žukovskim, Batjuškovim, posnemal je tudi francoske pesnike, posebno erotške.

Leta 1817. je vstopil Puškin v službo pri vnanjem ministerstvu, toda s službo se ni veliko trudil, marveč se je udal bolj zabavi. Niti prišel ni med resnobne ljudi, kateri bi bili opravljali svoje službe. Družba njegova so bili največ mladi, bogati vojaki, kateri so se povsem udajali zabavi in uživanju. Kako in s čim so trčili čas, sodimo po opisovanju Evgenija Oněgina (v prvem poglavju tega romana). V literarnih krogih je bil že dovolj znan in je postal ud kluba „Arzamas“, pod imenom „Sverčok“; a tudi tukaj ni veliko maral za istodobne pisatelje. Po svoji darovitosti je bil nad vsemi, zato se od njih ni mogel ničesar naučiti. Poleg tega se je seznanil tudi z udi neke tajne družbe, katera je z vso močjo udrihala po tedanji vladi; tu si je pridobival slavo z epigrami, satirami in pamfleti, izmed katerih je bil jeden tudi

vzrok, da so ga prestavili iz Petrograda v Jekaterinoslav, v južno Rusko, h guvernerju južnoruskih kolonistov Inzovu.

Kakoršno je bilo tedanje društveno rusko življenje, take so bile tudi težnje ruskega razumništva. Vse, kar je bilo mladega in krepkega, slavilo je novo romantiko, v kateri so se strinjali razni toki, kakor byronizem, slobodomiselnost, nezadovoljnost z vlado i. dr. Staremu klasicizmu so se odločno ustavljali. Ognjišče prej omenjene šole je bil klub „Arzamas“, katerega ud je bil tudi Puškin; duša klasicizma pa je bil Šiškov. Razpor se je prav pokazal šele tedaj, ko je l. 1820. izšla prva romantična pesem Puškinova: „*Ruslan i Ljudmila*“, v kateri so bili spojeni najrazličnejši elementi. V tej pesmi so bili Puškiniu za vzgled: Ariost, Žukovskij in Bogdanovič; žarna domišljija romanskega juga je tukaj zmešana s pusto naravo severne mitologije. Izvirni humor Puškinov pa daje pesmi neko posebno lepoto. Ker pesem ni bila dovršena, marveč povsem nepravilna v obliki in jeziku, zato jo je klasična šola takoj obsodila. A še predno je bila pesem dokončana, prestavili so Puškina, kakor smo že omenili. V tem času pa so prestavili tudi Inzova v Kišenev v Bezarabiji. Ko je Puškin prišel v Jekaterinoslav, obolel je na mrzlici. Samo skrbi generala Rajevskega, znanega iz francosko-ruskih vojn, kateri je uprav tedaj šel v rudninske kopeli kavkaške, treba se zahvaliti za njegovo ozdravljenje, ker ga je kot znanca svojega sinú vzel s seboj na Kavkaz. Na Kavkazu se je pečal Puškin največ z angleščino in se bavil z Byronom, zato ima pa tudi ta pesnik največ pomena zanj v tej dōbi. Ko je ozdravel, odpravil se je na Krim, kjer je tudi živel z rodovino Rajevskega. Kavkaška priroda, življenje in navade gorjancev so mu dale tvarino za pesem „*Kavkazkij Plěnnik*“ (1822); a priroda Krima in njegove bajke za pesem „*Bahčisarajskij fontan*“ (1824). Od todi se je povrnil, ne v Jakaterinoslav, ampak v Kišenev, kamor je bila prestavljena osrednja uprava kolonistov. Tukaj je napisal veliko pesmij in pa razkaz: „*Bratja razbojniki*“ (1822).

(Konec.)

Aleksander Sergejevič Puškin.

(Spisal Viktor Bučar.)

(Konec.)

Leta 1823. so ga na njegovo željo premetili k novemu generalnemu guvernerju Voroncovu v Odeso. Tukaj ni našel družbe, kakoršno je imel v Kišenevu; zato se je udal zopet neravnemu življenju; izdeloval je pesem „Cigani“ in začel „Evgenija Oněgina“. Ko so ga prideličili neki ekspediciji, katera je raziskovala škodo zaradi obilice kobilic storjeno, imel je to Puškin za slabo šalo, zato je napisal na guvernerja sramotilno pismo. Voroncov se ni dolgo obotavljal, ampak je odločil, naj odide Puškin v prognanstvo na svoje posestvo Mihajlovskoje v Pskovski guberniji. Le-sem je prišel meseca vel. srp. l. 1824.

Čas njegovega prognanstva je najvažnejši v življenju Puškinovem. Dve leti je tukaj posvetil svojemu obrazovanju in namestil zanemarjene licejske študije. Prebiral je samo resnobna dela, pečal se s Shakespeareom in popustil Byrona. Dopisoval je marljivo petrograjskim prijateljem, kakor Rylejevu, Bestuževu, baronu Delvigu, knezu Vjazemskemu; pridno se je bavil z zgodovino, čital Tacita in staroruske kronike, pisal pesmi in se zabaval s svojo staro pestunjo Arino. Ta mu je pripovedovala kakor nekdanje narodne povesti in bajke, katere je vse zapisaval. Zbiral je ta čas tudi narodne pesmi in jih cel zvezek prodal pozneje znamenitemu P. V. Kirejevskemu. Kakor se je tukaj čim dalje bolj oddaljeval od Byrona, tako se je bližal vedno bolj

drugima pesnikoma, namreč Shakespeareu in Goetheju. Med njegovimi izvirnimi deli omenjamo v tej dōbi načrt njegovega glavnega romana v verzih, „Evgenija Oněgina“, katerega je bil začel že v Odesi.

Ko je premišljal svoj položaj v prognanstvu, ni mu dala njegova nestalnost miru; prišlo

mu je na misel, da bi s pomočjo prijateljev, dijakov derptskega vseučilišča, Vulfa in Jazikova, pobegnil čez mejo. Kar zasliši o strašnih nasledkih vstanka z dne 14. grudna l. 1825. Krvavi konec tega vstanka je deloval na Puškina tako, da je povsem potihnil in obsodil vso svojo burno preteklost. Napisal je ponižno prošnjo na cesarja Nikolaja (l. 1826.). Nikolaj mu je odpustil vso krivdo in ga sprejel celó z nekakim velikodušjem. Puškin je smel priti v Moskvo; car sam ga je sprejel in iznenadil z nenavadno naklonjenostjo ter mu naznanil, da hoče on sam biti cenzor njegovih bodočih del, naj jih le brez skrbi pošlje njemu. Mo-

Msgr. Dochi, opat v Albaniji.

skovski pisatelji (med temi D. V. Venevetinov, I. V. Kirejevskij, Homjakov, Mickevič, Baratsynskij, Ševyrev, Pogodin) so ga sprejeli tudi z veseljem. To veselje se je še povečalo, ko jim je prebral svojo v Mihajlovskem dokončano dramo „Boris Godunov“.

„Boris Godunov“ je zreli plod Puškinovih zgodovinskih študij. Čital je namreč Karamzinovo rusko zgodovino. Shakespeareove zgo-

vinske drame so mu vzbudile misel, da bi tudi on jednako obdeloval kako narodno stvarino. Učil se je teorije drame in prebiral Schlegelovo dramaturgijo, Schillerja in Goetheja. „Boris Godunov“ ni drama v pravem pomenu, marveč je zbirka prizorov, polnih zgodovinskega in čisto človečjega življenja. Glavno osebo Godunova je narisal po Karamzinovi zgodovini, po vzgledu Rikarda III. in Makbetha. Značaji, mišljenje in gibanje je vendar-le rusko, in zato se more reči, da se je Puškin v tej drami pokazal prvič narodnega pesnika.

V istem letu je nastala tudi poetična povest „Grof Nulin“. V tem času je bil Puškin na vrhuncu pesniške slave. Pridružil se je mlademu književnemu zboru, kateri je izdajal dva znamenita časopisa romantične dóbe: „Moskovskij Telegraph“ in „Moskovskij Věstnik“; v njiju je deloval kot pesnik in kritik. Čeprav je bil čislan pesnik, vendar je njegovo dušo zavzela zopet nezadovoljnost, posebno ga je jezila cenzura, katera je bila v rokah tedaj mogočnega grofa Benkendorfa; tudi je bil še vedno pod policijskim varstvom. Nezadovoljnost se je čim dalje bolj prijemala njegove duše; vse zabave, katerim se je udal, niso ga mogle tega čustva rešiti. Njegova pesniška slava ga ni osrečevala; sramoval se je svojega stanú, svojega kompromisa z vlado, gledé na sodbo svojih nekdanjih prijateljev. Svoje notranje stanje nam opisuje v poglavjih „Oněgina“, katera je pisal v tem času. Poleg „Oněgina“ je pisal zgodovinsko novelo „Arap Petra Velikago“ (nedokončano l. 1827.) in epsko pesem „Poltava“ (1828), katera je kot celota dosti slaba, v posameznostih pa ima lepe dele.

L. 1829. je potoval na Kavkaz, da se malo raztrese in obišeče stare znance. Naposled se je pridružil ruski vojski in ž njo odšel v Erzerum. Sodeloval je v nekoliko praskah z gorcjanci in obiskal lazaret okužencev. To je vse opisal pod imenom: „Putešestvie v Arzerum“ (l. 1829). Te črtice, kakor tudi začeta pesem „Galub“ dokazujejo, da je bil dobrega in krščanskega srca. L. 1830. je mislil potovati v inozemstvo in je bil že oddal prošnjo grofu Benkendorfu. No, meseca sušca je nenadno odpotoval v Moskvo, kjer se je zaročil z Natalijo Niko-

lajevno Gončarovo. Oče njegov, kateri ni bil zadovoljen z dosedanjim življenjem svojega sina, bil je vesel tega sklepa in mu izročil del svojega posestva v guberniji Nižnij-Novgorod „Boldino“ imenovanega, kamor je naš pesnik tudi odpotoval, da uravná svoje posle. V Boldinu je ostal do konca l. 1830. in se bavil z delom. Tukaj je napisal dve zadni poglavji Oněgina „Pověsti Bělkina“, dramatične scene „Skupoj Rycar“, „Pir vo vremja čumy“, „Kamennij gost“ in do trideset lirskih pesmic. V teh novelah se nahajajo že kali bodočega ruskega realizma in tako imenovanega sentimentalnega naturalizma. Roman v verzih „Evgénij Oněgin“ je kakor Goethejev „Faust“ delo, v katerem odsevajo raznotere dóbe v življenju pisateljevem. Napisan je na komade v dóbi med l. 1823. in 1831. Zato vidimo v prvih poglavjih vpliv Byronov, posebno „Child-Harolda“ in „Don Juana“, v poznejših poglavjih pa veliko njegovih osebnih ozirov, ker je bilo pesniku skoro v navado prišlo, raznotere epizode in spomine iz svojega življenja vplesti največ v humorističnem tonu. Ne sme se vendar trditi, da je junak Onjegin ista oseba kakor Puškin sam.

Dné 18. svečana leta 1831. se je oženil v Moskvi z Natalijo Gončarovo in sicer po njegovi misli s slabimi znamenji. Zopet ga je prevzela žalost — sedaj zaradi smrti najboljšega prijatelja barona Delviga. Od velikega travna do zime je preživel v Carskem selu, kjer je napisal „Klevetnikam Rossii“ in „Borodinskaja godovčina“. Istega leta je dobil zopet službo pri vnanjem ministerstvu. Razven pesmij in nekaterih narodnih povestij je delal pridno v državnih arhivih. L. 1832. je bil sprejet kot ud v rusko akademijo. Ob tem času je delal po zgodovinskih virih monografijo o Pugačevskem uporu. Ta stvarina ga je nagnila, da je napisal nekoliko zgovinskih novel, kakor „Dubrovskij“, „Kapitanskaja dočka“. L. 1833. je potoval po vshodnem delu Ruske, da sam razvidi mesta, kjer se je vršil Pugačevski upor. Izdal je delo drugo leto z nadpisom: „Istorija Pugačevskago bunta“, za katero je dobil od dvora naslov: „dvorni Kammerjunker“. No zopet ga zavzame nezadovoljnost in neki strah smrti. Njegove tedanje lirske pesmice jasno izražajo njegovo stanje;

prebiral je sveto pismo in druge verske knjige. L. 1836. je osnoval časopis „Sovremennik“, no, ni mu bil dolgo urednik, ker mu je morilčeva krogla pretrgala nit njegovega kratkega a viharnega življenja. Posameznosti in pravi vzroki nesreče niso še znani. Ustrelil ga je v dvoboju baron Dantès-Heeckern, sin holandskega poslanca, katerega je bil Puškin zaradi neke rodbinske razmere poklical na dvoboj. Padel je dné 17. prosinca l. 1837., zadet ne daleč od želodca, in je umrl dva dni potem po strašnih mukah. Pri njegovi smrtni postelji so stali Žukovskij, A. I. Turgenjev in drugi. Zakopan je v Svjatogorskem samostanu, ne daleč od njegovega posestva Mihajlovskega. V Moskvi so ob stoletnici njegovega rojstva postavili spomenik in ga odkrili slovesno dné 9. mal. srpana l. 1880. Ob tej priliki

je imel Dostojevskij navdušen govor na Puškina. Puškin je oslobodil rusko književnost posne-manja, katera je zavládala v njej od Lomonosova sem; dal ji je potrebno samostojnost. Tvarino za svojo poezijo je zajemal iz narodnega življenja, a obdeloval jo je umetno, zato imenujemo njegovo šolo umetniško. Puškin je bil prvi pesnik-umetnik; poezija mu je bila, kakor sam pravi, strast. Od njega se začinja umetniško-narodna dóba. Od te dóbe nadalje se trudijo pesniki in prozaiki, da družijo narodno svojstvo z občno zapadno omiko in tako stvarjajo dela, ki so primerna potrebam ruskega življenja. Puškin je pisal lirske in epske pesmi in tudi prozo; zapustil je veliko še nedogotovljenega. To priča, da njegov pesniški genij ni bil dosegel svoje popolnosti.

U b o g i p e v e c.

Dà, mnogo pel sem — zdaj se čudim,
Ko zrem v minulost zatopljen,
Kakó, da še se s petjem trudim,
Saj méni záme se nobèn.

Ljubav sem v dnu srca zajémal,
Izlival sem jo v sladek spev,
A kdo se je za to zavzémal,
Kar srca mojega je gnev?

Modrosti svoje zadnje kote
Prebrskal sem in uk delil,
A narod misli, da so zmote,
Kar s potnim čelom sem rodil.

Pač karal sem napák napake,
O lepem, blagem le sem pel;
Komú so marí pesmi take?
Ni hotel — ali ni umél.

Ljubezen, slogo, mir oznanjal,
Jedínost, bratsko sem srcé;
Pa méniyo, da sem le sanjal,
Teh glasov čuti ne hoté.

Izpregel bom te, pegaz bedni,
In tebi, vila, dal slovó:
Kedó bi žível v skrbi vedni
In mučil si zastonj glavó!

Anton Hribar.

Našim Amerikancem.

Danes solnca žarki zlati
Sijajte mi še z nebá,
Ko mi je odpotovati
Onkraj širnega morjá.

Vas domača, kočá mala,
Mili nepozabni kraj,
Vrtec sadni, trata zala,
Grički divni, tihi gaj:

Odhajaje vas pozdravljam,
Pogledavam vas solzeč.
S težkim srcem se poslavljam,
Morda se ne vrnem več.

Mati mila, oče dragi.
Sestra ljuba, blagi brat:
Daj mi na domačem pragi
Desno v desno še enkrat.

Naj, pustíte, vas objamem,
Ljubi moji, za slovó,
Predno palico si vzamem
In v neznano grem zemljó.

Ptički drobní, le žgolite,
Le šumljaj mi bistrí vir,
Z doma znánca me spremíte,
In olajšajte mi tir.

Vetrič dihni v jadra bela,
Brod odrini na vodé,
Krmí, vódi roka smela
V daljne kraje čez morjé.

Z Bogom, z Bogom, zemlja draga,
Z Bogom moj domači rod,
Da na bolje ti pomaga,
Seda sinek tvoj na brod.

Iskat spejem blagostanja,
Zemljo sreče in medú;
Ko mi istina bo sanja
Vrnem zópet se domú.

Anton Hribar.